

Tekst | Koen Mortelmans



IN OUDE HAVENBUURT ANTWERPEN

SCHEEPSHERSTELLERS GESCHIEDENIS, SHOP ZELF 'HERSTELD'

De 'Shop' in de oude Antwerpse havenbuurt 't Eilandje heeft een nieuwe bestemming gekregen. Het voormalige aanwervingslokaal voor scheepsherstellers is ook een beschermd monument. De verzoening van het beschermd statuut en de oorspronkelijke architectuur vormde een grote uitdaging voor de architecten en aannemers. De renovatie en restauratie van de Shop kaderen in een totale herwaardering van de bestaande havenarchitectuur op het Eilandje.

In 1937 stond hier al een aanwervingsbureau voor scheepsherstellers. Het bestaande gebouw dateert echter pas uit 1960-1963. Het werd toen bewust opgetrokken in de toen populaire Expo58-stijl, om het gebouw en de omgeving enige uitstraling te bezorgen. Het deed dienst tot 1994, maar stond daarna leeg. Dat deed geen goed. "Zo waren er heel wat ruiten ingegooid. Maar het gebouw was ook vrij haastig opgetrokken. Dat werkte betonrot in de hand," zegt architecte Murielle Van der Meulen van Architectuurgroep Jo Peeters, die de plannen voor de renovatie tekende.

NIEUWE BESTEMMING

De kelder is nu ingericht als dansruimte met een dansvloer voor maximum 590

personen en een lounge van 80 m². In het visueel opvallendste deel, het ronde kopgebouw, is op de begane grond een café en op de verdieping Cielo 101, een restaurant met een honderdtal plaatsen ondergebracht. De oorspronkelijke 'roepzaal' in het midden van het gebouw is nu een evenementenhal met een capaciteit tot 3.000 bezoekers. Daarachter liggen nu drie lagen kantoren. Die combinatie moet zorgen dat de omgeving altijd levendig blijft.

Om de aanwerving -op dagbasis- van scheepsherstellers efficiënt te doen verlopen was de Shop heel functioneel ingericht. Patroonsafgevaardigden namen op een loopbrug de legitimatiekaarten van de arbeiders in ontvangst. Aan één kant ervan, bekleed met groen geglazuurde tegels, stonden de erkende scheeps-

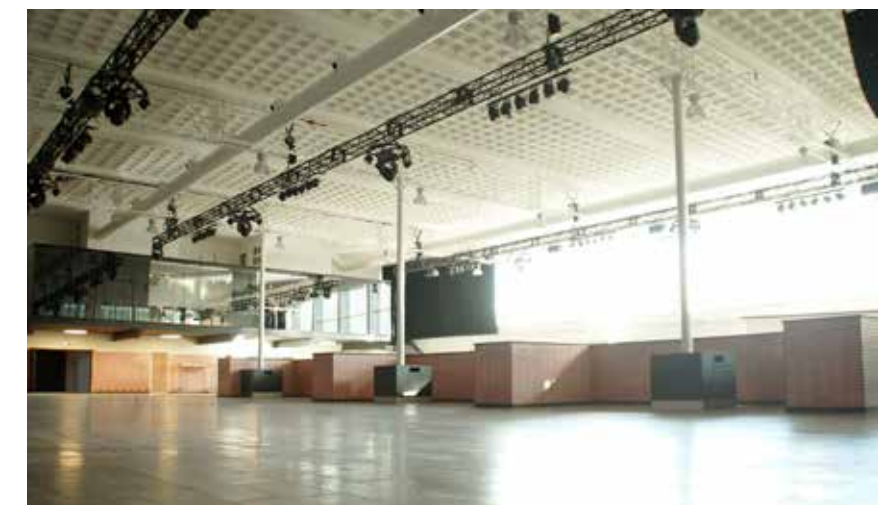
herstellers met een groene kaart, aan de andere kant, met roze tegels, stonden de reservemannen met een roze kaart. De brug is nu gedeeltelijk opgebroken om de zaal als één geheel te kunnen gebruiken, maar de roepmuurtjes en hun tegels bleven behouden.

GRONDIG RESEARCH

"De keuze van technieken en materiaal is sterk wetenschappelijk onderbouwd met onderzoeken, testen en proefrestauraties," getuigt Wouter Callebaut, zaakvoerder van Callebaut-Architecten. "Het behoud van de historische gelaagdheid vormde een belangrijk uitgangspunt. Een goed voorbeeld hiervan is het gebouchardeerde zichtbeton. De typerende kleur en textuur daarvan en de strakke randafwerklijsten waren erg beeldbepalend voor De Shop. Daarom keerden we, ook al verkeerde het beton in een zeer slechte toestand, maximaal naar het originele uitzicht."

De voorstudie omvatte het klassieke bouwkundige en cultuurhistorische onderzoeken met kleuranalyse op verschillende wandoppervlakken, op het houten schrijnwerk en op de buitengevels. "Omdat het sterktebeeld van De Shop in het beton zit, hebben we ook een schadebeeld opgesteld voor de algemene en specifieke toestand van het beton." Dit leidde tot het vermoeden dat in 1963 in plaats van Rijnzand ook wel duinzand en zavel was gebruikt, wat de kwaliteit van het beton niet ten goede kwam.

Voor de gevels in gele baksteen, leisteen en breuksteen voerde IBT lokale tests uit met diverse reinigingsmiddelen. "Na evaluatie hiervan kozen we voor een licht zure reiniging voor de parementmuur -na voorbehandeling van de graffiti met décapant- en een reiniging met warm water onder matige druk voor het zichtbeton en de natuursteen," verklaart Philiep Demeulenaere, gedelegeerd bestuurder bij restauratie-aannemer IBT. De kwaliteit van het originele voegwerk bleek niet erg hoog. "De voegen zijn vervangen door een technisch verantwoorde opofferingsvoeg met identiek cementuitzicht als het origineel." IBT ging intensief op zoek naar een soortgelijke, commercieel beschikbare baksteen, die in tegenstelling tot de originele vorstbestendig en ATG-gekeurd is. "Om het bestaande metselverband te behouden zijn de nieuwe stenen manueel ingekort." Ook de betonrestauratie verliep met veel oog voor detail, van de punthamerij tot en met randaflijning en stortnaden. Dit vergde diverse tests, onder meer om de beste keuze van granulaten te vinden en de ideale manier van bekisten en timing van ontkisten, om het visuele eindresultaat zo weinig mogelijk te doen verschillen met het oorspronkelijke uitzicht. ➤





IBT

Gespecialiseerde algemene aanneming
Algemene bouw en restauratiewerken
 klasse 5D en 5D1 | klassen 5 D24

Speciale technieken
 Betonsanering (BENOR) | Injecties |
 Renovatie- en Restauratietechnieken

Gevelrenovatie
 klasse 5D21

N.V. IBT | Brusselsesteenweg 217 | B 9230 Wetteren | t 09 362 10 55 | f 09 362 48 67
 ibt@ibtbouwtechniek.be | www.ibtbouwtechniek.be
 B.T.W. BE 0427 649 739 | RPR Dendermonde | reg. nr. 06 22 11

Participanten aan het woord

VDM/QUIRIJNEN LUC –RUWBOUWWERKEN

Bouwonderneming VDM (Sint-Lenaarts) bestaat al sinds 1998, maar is in de Antwerpse Kempen beter bekend onder de naam (Algemene Renovatiewerken) Quirijnen Luc. "In de Shop voerden we verschillende ruwbouwwerken uit, zoals het uitgraven en betongieten van nieuwe kelders, het plaatsen van draagbalken, het metselen van muren en het aanleggen van de riolering," blikt zaakvoerder Luc Quirijnen terug. Zijn team bestaat uit zes medewerkers op de bouwplaatsen en één kantoorbediende. "Het plaatsen van draagbalken is onze specialiteit. We doen dit zowel in grote gebouwen als bij particulieren. In de Shop waren we gedurende zestien maanden met gemiddeld drie mensen aan de slag. Puur technisch was dit een vrij routineuze klus, maar toch beschouwen we het als een interessante en boeiende opdracht. Omdat het een echt renovatieproject was met alle aspecten vandien, maar ook vanwege het artistieke karakter van het gebouw en de uitstraling die het heeft. Daarom is dat we dit mochten doen ook een fantastische referentie."



Toch was er soms meer nodig dan vertrouwde routines. "Bij het uitgraven en gieten van de kelders was er permanent een risico op grondwaterinsijpeling. Met droogzuigen bleek dit niet te verhelpen, daarom moesten we grachtjes aanleggen om het water af te voeren."

MEER KELDERRUIMTE

Voor ons was het een grote uitdaging om tijdens het uitgraven van de kelder onder het bestaande gebouw en het gieten van de betonnen vloerplaat en wanden de waterdruk te weerstaan, ook al omdat de toegankelijkheid beperkt was en we daardoor het zwaarste rollend materieel niet konden inzetten," aldus Van der Meulen. "Door het verdiepen van de kelder moesten we twee extra draagbalken aanbrengen om het gebouw te stabiliseren. Ook hogerop moesten we schoringswerken uitvoeren en om de zwevende mezzanine te realiseren moesten we een extra betonmuur en draagbalk aanbrengen."

"Omdat we de ingegooide ruiten ter plaatse konden vervangen konden we de kitranden erg smal houden en een fijner resultaat bekomen," blikt Callebaut terug. "De typische glasdalles van de vroegere fietsenberging bleven echter slechts gedeeltelijk behouden. Na grondig overleg met de erfgoeddiensten mochten we ze deels vervangen door doorzichtig glas, omdat langs de binnenkant nu de horeca is ondergebracht." ■

TECHNISCHE FICHE

Opdrachtgever	Expo 62, Antwerpen
Ontwerp	Architectuurgroep Jo Peeters (renovatie), Antwerpen; Callebaut-Architecten (restauratie), Drongen
Hoofdaannemer	IBT, Wetteren
restauratie	december 2011
Start werken	oktober 2014
Einde werken	3.650 m ²
Vloeroppervlakte	19.990 m ³
Volume	

De Shop - Antwerpen



Museum voor Schone Kunsten - Gent



Stadsmuseum - Gent



Casino Kursaal - Oostende



QUIRIJNEN LUC



Kraaijenhorst 2b
 B-2960 Sint-Lenaarts
 gsm nr 0476 290 734

www.quirijnen-luc.be
 vdm-quirijnen@telenet.be